

فلور رنگی گیاهان دارویی آذربایجان (آذربایجان غربی، شرقی، اردبیل، زنجان)

بررسی و تحقیق:

دکتر مجید نوجوان اصغری

سرشناسه : نوجوان، مجید، ۱۳۱۹-

عنوان و نام پدیدآور : فلور رنگی گیاهان دارویی آذربایجان (آذربایجان غربی، شرقی، اردبیل، زنجان) / بررسی و تحقیق: مجید نوجوان اصغری.

مشخصات نشر : اورمیه: آینا، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری : ۱۵۴ ص: مصور (رنگی).

شابک : 978-600-8161-34-9

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

موضوع : گیاهان دارویی - ایران - آذربایجان

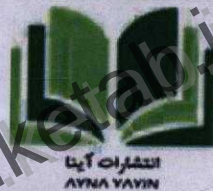
موضوع : Medicinal plants -- Iran-- Azerbaijan

رده بندی کنگره : QK۹۹

رده بندی دیویی : ۵۸۱/۶۳۴۰۹۵۵۳

شماره کتابشناسی ملی : ۷۶۷۱۱۹۰

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

اورمیه، خیام جنوبی سنگفرش، کوی تربیت، پلاک ۳ واحد ۵، انتشارات آینا، تلفاکس: ۰۴۴-۳۲۲۵۶۵۱۰

عنوان کتاب: فلور رنگی گیاهان دارویی آذربایجان (آذربایجان غربی، شرقی، اردبیل، زنجان)

بررسی و تحقیق: دکتر مجید نوجوان اصغری

ویراستاران: دکتر پریا خداویردی - مهندس علی جوانی

نام ناشر: انتشارات آینا- اورمیه

نوبت چاپ: اول

تعداد صفحات: ۱۵۴

محل نشر: اورمیه

تیتراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۶۱-۳۴-۹

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان

بسمه تعالی

از زمان‌های بسیار دور گیاهان دارویی بصورت خودرو در طبیعت روئیده و زیسته‌اند. انسان‌های علاقه‌مند با نبوغی که داشته‌اند روی این گیاهان تحقیق کرده و خواص شفابخش آن‌ها را روی بیماری‌ها بتدریج پیدا کرده‌اند. امروزه تعدادی از این گیاهان توسط کشاورزان و شرکت‌های خصوصی و دانش بنیان بطور انبوه کشت شده و مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. تعداد بسیار زیادی از این گیاهان نیز بصورت خودرو در طبیعت، مراتع، جنگل‌ها و مزارع می‌رویند. علاوه بر خواص شفا بخشی بیماری‌ها، این گیاهان مواد ثانویه‌ای نیز تولید می‌کنند که خواص میکروب‌کشی، قارچ‌کشی و آفت‌کشی دارند. از این مواد در کنترل بیماری‌های انسانی، بیماری‌های گیاهی، آفات گیاهی و جانوری استفاده به عمل می‌آید. خیلی از این مواد از گیاهان استخراج و تخلیص شده و در کارخانجات داروسازی برای ساختن داروها مورد استفاده قرار می‌گیرند. بعضی از این گیاهان مواد ثانویه‌ای تولید می‌کنند که از رشد و نمو گیاهان دیگر جلوگیری می‌کنند این مواد را آلوپاتیک می‌نامند. اولین نوع از این گیاهان گردو بود که با تولید ماده‌ای بنام ژوگلان در برگ‌ها و ریزش آن بر روی خاک از رشد گیاهان دیگر جلوگیری می‌کند. امروزه از این نوع مواد علف‌کش‌هایی فرموله شده و به صورت آماده در بازار به فروش می‌رسند. این گیاهان توسط افراد محلی جمع‌آوری شده و بصورت تر و خشک بفروش می‌رسند. در کشور چین ۱۰۰ میلیون نفر از این راه کسب درآمد کرده و زندگی می‌کنند. افراد دست‌اندر کار در جمع‌آوری، خشکاندن و بسته‌بندی باید تبحر لازم را در شناسایی دقیق جنس و گونه این گیاهان را داشته باشند. ولی متأسفانه چنین نیست و آن‌ها گیاهان دارویی را با نام علمی جنس و گونه نمی‌شناسند و اغلب با نام محلی می‌شناسند که از محلی به محل دیگر و از روستایی به روستای دیگر تغییر می‌کنند.

از طرف دیگر بسیاری از این افراد ۱۰ الی ۱۵ گونه بیشتر نمی‌شناسند. دولت باید در این زمینه برنامه‌ریزی کند و در دانشگاه‌های علمی کاربردی، رشته‌ای در حد فوق دیپلم بنام گیاهان دارویی ایجاد نماید تا افراد با سواد و دانش کافی در این زمینه تربیت شده و مشغول به کار شوند.

علاوه بر مواد دارویی، وجود مواد ثانویه موجود در این گیاهان نیز بسیار ارزشمند می‌باشد. هر یک از این مواد خواص منحصر به فردی دارند. بعضی‌ها معطر هستند و در زمان گلدهی می‌توان آنها را برداشت کرده و توسط دستگاه تقطیر و اسانس‌گیری، عطر و اسانس آنها را جدا کرده و به فروش رسانید. عطر و اسانس آنها در صنایع تولیدکننده مواد آرایشی و بهداشتی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

گیاهان دارویی در صنایع غذایی بعنوان خوش‌طعم‌کننده، اغذیه، نوشابه‌ها و مکمل‌های غذایی کاربردهای فراوانی دارند. در استخراج آنزیم‌ها بخصوص آنزیم‌های صنعتی و ویتامین‌ها نیز نقش بسیار بارزی دارند.

از گیاهان دارویی بعنوان چاشنی و ادویه استفاده بعمل می‌آید. اغلب این گیاهان خاصیت آنتی‌اکسیدانی داشته و در پاکسازی اکسیژن فعال از سلول‌ها بسیار ارزشمند هستند. گیاهان و دانه‌های روغنی آنها در تهیه روغن‌های غذایی اهمیت زیادی در تغذیه جوامع بشری دارند و در این زمینه حدود ۳۰۰ گیاه روغنی از اهمیت تجاری برخوردارند.

با توجه به افزایش مقاومت میکروارگانیسم‌ها در مقابل آنتی‌بیوتیک‌ها و داروهای سنتزی، بر ارزش و اهمیت داروهای گیاهی و مصرف آنها افزوده است. در سال‌های اخیر طیف وسیعی از فعالیت‌های ضد ویروسی گیاهان دارویی گزارش شده است. با توجه به اینکه این گیاهان عوارض جانبی نداشته و پس مانده آنها در طبیعت تجزیه شده و از بین می‌روند، لذا نگرانی آلودگی محیط زیست نیز در کار نیست.

استفاده از مواد ثانویه موجود در گیاهان برای ساخت آفت‌کش‌ها، حشره‌کش‌ها و دفع بیماری‌های گیاهی. بخش مهمی از صنایع کشاورزی است. استفاده از سموم سنتزی برای کنترل موارد فوق، بعلت اینکه در طبیعت مدت طولانی باقیمانده و دیر تجزیه می‌شوند، سبب آلودگی محیط زیست می‌گردند.

کتاب فلور رنگی گیاهان دارویی آذربایجان (استان‌های آذربایجان غربی و شرقی، اردبیل و زنجان) حاصل بررسی فلورستیک با اشکال رنگی این گیاهان می‌باشد که اسامی علمی (دو اسمی)، انگلیسی، فارسی و ترکی آن‌ها در زیر شکل هر گیاه نوشته شده و امراض و ناراحتی‌های مداوا شده توسط این گیاهان نیز ذکر گردیده است. این کتاب شناسایی گیاهان دارویی برای علاقه‌مندان را بسیار آسان می‌کند. از طرف دیگر افرادی که به عنوان عطار به فروش این گیاهان مشغولند، می‌توانند نسخه‌ای را که پزشک گیاهان دارویی نوشته به درستی تهیه و تقدیم مراجعه‌کنندگان نمایند. در این کتاب در حدود ۱۳۰ گونه گیاه دارویی معرفی شده‌اند که به جرات می‌توان گفت بیش از ۱۰۰ گونه از آن‌ها برای افراد دست‌اندرکار ناشناخته است.

مؤلف امیدوار است که گیاه‌شناسان و اساتید محترم متخصص کشور در این زمینه اگر ایراد یا اشکالی مشاهده فرمایند، لطف کرده و آن را با مؤلف در میان بگذارند که موجب تذکر و امتنان خواهد بود.

دکتر مجید نوجوان اصغری

بهار ۱۴۰۰

فهرست مطالب

نام گیاه	نام علمی	شماره صفحه
پرسیاوش	(Adiantum-capillus-veneris L.)	۱۱
گل خروسک	(Adonis aestivalis L.)	۱۲
چشم کبوتر	(Adonis vernalis)	۱۳
چشم کبوتر دانه ریز	(Adonis-microcarpa DC.)	۱۴
غافث	(Agrimonia-eupatoria L.)	۱۵
بید گیاه، علف اردک	(Agropyron repens (L.) P. Beauv)	۱۶
گل ذرت، عروس مزرعه، علف چنگ	(Agrostemma githago)	۱۷
گندنایی یا علف سیر	(Alliaria petiolata scop)	۱۸
والک، سیر برگ پهن	(Allium akaka gmel)	۱۹
پیاز وحشی	(Allium latifolium Jaub&Spach)	۲۰
تره وحشی، پیاز شرقی یا بین النهرینی	(Allium orientale boiss)	۲۱
تره	(Allium porrum L.)	۲۲
سیر	(Allium sativum L.)	۲۳
تره کوهی، پیاز کلاغ، انجمک	(Allium syriacum-Allium ampeloprasum L.)	۲۴
پیاز خو	(Allium vineale L.)	۲۵
پیاز	(Allum cepa L.)	۲۶
ختمی کرک دار	(Althaea-hirsuta L.)	۲۷
ختمی	(Althea-officinalis L.)	۲۸

۲۹	(Amaranthus hypochondriacus L.)	تاج خروس جنگلی
۳۰	(Amaranthus retroflexus L.)	تاج خروس وحشی، زلف عروسان
۳۱	(Amaranthus viridis L.)	تاج خروس سبز رنگ
۳۲	(Amygdalus communis L.)	درخت بادام
۳۳	(Anabasis aphylla L.)	الدروک، آسمانی بی برگ
۳۴	(Aristolochia maurorum L.)	خریزه ابوجهل
۳۵	(Asparagus filicinus)	مارچوبه
۳۶	(Asparagus officinalis L.)	مارچوبه، هلیون
۳۷	(Asplenium ruta-muraria L.)	سرخس شاخ گوزنی
۳۸	(Berberis vulgaris L.)	زرشک
۳۹	(Beta vulgaris L.)	چغندر
۴۰	(Brassica nigra (L.) koch)	خردل سیاه
۴۱	(Capparis spinosa L.)	کور، علف مار، کبر، لگجی
۴۲	(Capsella bursa-pastoris (L.) medicus)	کیسه کشیش
۴۳	(Ceratophyllum falcatus (L.) Pers)	گل آفتابرو
۴۴	(Chenopodium album L.)	سلمه تره
۴۵	(Chenopodium botrys)	سلمک اورشلیمی، درومنه ترشی
۴۶	(Chenopodium rubrum L.)	
۴۷	(Chenopodium vulvaria L.)	سلمه تره بودار
۴۸	(Colchicum autumnale L.)	گل حسرت یا سورنجان، زعفران وحشی
۴۹	(Colchicum montanum L.)	گل حسرت کوهی، سورنجان

۵۰	(Colchicum turcicum NAB)	گل حسرت سه برگ
۵۱	(Consolida regalis S.F.GRAY)	نوعی زبان در قفا
۵۲	(Corylus avellana L.)	درخت فندق
۵۳	(Crocus biflorus Miller)	زعفران دو گلی
۵۴	(Crocus sativus L.)	زعفران
۵۵	(Cynodon dactylon (L.)Pers)	مرغ
۵۶	(Actylis glomerata.L.)	علف باغی
۵۷	(Descurainia sophia (L.) Schur)	خاک شیر ایرانی
۵۸	(Dictamnus albus L.E)	Gas palnt
۵۹	(Dryopteris filix-mas (L.) Schott)	سرخس نر، فورژرمال
۶۰	(Elaeagnus angustifolia L.)	درخت سنجد
۶۱	(Equisetum arvense L.)	دم اسب
۶۲	(Erodium cicutarium(L.)L HER)	سوزن عجوزه
۶۳	(Eruca sativa Lam.)	منداب
۶۴	(Festuca ovina L.)	علف بره
۶۵	(Ficus carica L.)	انجیر خوراکی، درخت انجیر
۶۶	(Fritillaria imperialis L.)	لاله سرنگون
۶۷	(Fumaria officinalis L.)	شاه تره
۶۸	(Fumaria _parviflora_ Lam.)	شاه تره گل ریز
۶۹	(Geranium lucidum L.)	سوزن چوپان درخشان
۷۰	(Geranium pusillum L.)	سوزن چوپان گل ریز

۷۱	(Geranium rotundifolium L.)	سوزن چوپان برگ دایره‌ای
۷۲	(Geum urbanum L.)	مبارک چوبی
۷۳	(Geum_rivale L.)	خزنده مبار
۷۴	(Glaucium corniculatum(L.)Rudolph)	شقایق شاخ‌دار
۷۵	(Glaucium flavum crantz)	شقایق شاخ‌دار زرد
۷۶	(Goldbachia laevigata(M.B.)DC)	اکلیل‌الملک، ناخنک
۷۷	(Gomphrena globosa L.)	تکمه‌ای
۷۸	(Haloxylon articulatum (Cav) Bunge)	
۷۹	(Herniaria glabra L.)	علف پنچر
۸۰	(Herniaria hirsuta L.)	علف پنچری کرک‌دار
۸۱	(Herniaria incana Lam.)	علف پنچری نقره‌ای
۸۲	(Hibiscus_trionum L.)	ختمی سه رنگ، گل یک ساعته
۸۳	(Hypericum-perforatum)	هوفاریقون-گل راعی
۸۴	(Iris barnumae urmiensis)	زنبق ارومیه‌ای
۸۵	(Juglans roegia L.)	گردو
۸۷	(Juniperus communis L.)	اورس، سرو کوهی، اریس، پیرو
۸۸	(Lepidium draba L.Desve)	تره تیزک غضروفی
۸۹	(Lepidium latifolium L.)	تره تیزک پهن برگ
۹۰	(Lepidium ruderae L.)	تره تیزک برگ باریک
۹۱	(Lepidium sativum L.)	شاهی، تره تیزک
۹۲	(Malva microcarpa Pers)	پنیرک میوه‌ریز

۹۳	(Malva neglecta wallr)	پنیرک معمولی
۹۴	(Morus alba L.)	توت سفید
۹۵	(Morus nigra L.)	شاه توت، توت سیاه
۹۶	(Muscari comosum(L.)milller)	کلاغک پری
۹۷	(Muscari racemosum)	کلاغک
۹۸	(Myricaria_germanica (L.) desv)	شبه گز، گز بدل
۹۹	(Nasturtium officinale(L.)R.BR.)	علف چشمه، تره تیزک آبی
۱۰۰	(Nigella damascena L.)	سیاه دانه دمشقی
۱۰۱	(Nigella-arvensis L.)	سیاه تخمه
۱۰۲	(Orchis maculata L.)	ثعلب
۱۰۳	(Papaver rhoeas L.)	شقایق، خشخاش بوستانی، خشخاش زارعی
۱۰۴	(Papaver somniferum L.)	تیره خشخاش
۱۰۵	(Papaver_bracteatum_lind)	خشخاش سیاه
۱۰۶	(Papaver-argemone L.)	خشخاش کمرنگ
۱۰۷	(Parietaria officinalis L.)	گوش موش طبی
۱۰۸	(Peganum harmala L.)	اسفند-اسپند
۱۰۹	(Persica vulgaris miller)	گونه درخت هلو و شفتالو
۱۱۰	(Platanus orientalis L.)	درخت چنار
۱۱۱	(Poa bulbosa L.)	چمن پیاز کدار
۱۱۲	(Polygonum bistorta L)	انجبار، هفت بند اروپایی
۱۱۳	(Polygonum hydropiper L.)	فلفل آبی

۱۱۴	(<i>Polygonum lapathifolium</i> L.)	هفت‌بند برگ بیدی
۱۱۵	(<i>Polygonum-amphibium</i> L.)	هفت‌بند
۱۱۶	(<i>Polypodium aviculare</i> L.)	علف هفت‌بند
۱۱۷	(<i>Polypodium vulgare</i> L.)	بسفایج، بسپایک
۱۱۸	(<i>Populus alba</i> L.)	سفیدار یا سپیدار
۱۱۹	(<i>Populus nigra</i> L.)	کبوده، شالک یا تبریزی
۱۲۰	(<i>Potentilla reptans</i> L.)	پنجه برگ‌رونده
۱۲۱	(<i>Prunus domestica</i> L.)	درخت آلو
۱۲۲	(<i>Prunus spinosa</i> L.)	درخت گوجه وحشی، آلوی خاردار
۱۲۳	(<i>Pulsatilla albana</i> (Steve.) bercht.&presl)	باد لرزان
۱۲۴	(<i>Quercus robur</i> haas L.)	بلوط
۱۲۵	(<i>Ranunculus arvensis</i> L.)	آلاله ذرتی، آلاله صحرایی
۱۲۶	(<i>Rhamnus cathartica</i> L.)	سیاه تنگرس طبی، اشنگور
۱۲۷	(<i>Rorippa amphibi</i> (L.)besser)	تره تیزک زرد
۱۲۸	(<i>Rosa canina</i> L.)	گل نسترن
۱۲۹	(<i>Rumex acetosella</i> L.)	ترشک
۱۳۰	(<i>Rumex crispus</i> L.)	ترشک مواج
۱۳۱	(<i>Salicornia herbacea</i> L.)	قلیا
۱۳۲	(<i>Salix aegyptiaca</i> L.)	بیدمشک
۱۳۳	(<i>Salix alba</i> L.)	درخت بید
۱۳۴	(<i>Salsola kali</i> L.)	علف‌شور غلتان

۱۳۵	(Sanguisorba officinalis L.)	توت روباهی طبی
۱۳۶	(Saponaria officinalis L.)	صابونی
۱۳۷	(Saponaria orientalis L.)	صابونی شرقی
۱۳۸	(Saponaria viscosa C.A.mey)	
۱۳۹	(Scilla bifolia L.)	نجم آبی
۱۴۰	(Scilla maritima L.)	سیل، سوسن
۱۴۱	(Secale cereale L.)	چاودار، دیوک
۱۴۲	(Sinapis alba L.)	خردل سفید
۱۴۳	(Sinapis arvensis L.)	خردل بیابانی
۱۴۴	(Spergularia-rubra-(L.)J.&C.presl)	زمین گستر
۱۴۵	(Spinacia oleracea L.)	اسفناج
۱۴۶	(Tamarix_gallica)	گز انگبین
۱۴۷	(Thalictrum minus L.)	برگ سدابی
۱۴۸	(Tribulus terrestris L.)	خارخسک
۱۴۹	(Ulmus campestris L.)	اوجا، گل پردار
۱۵۰	(Urtica dioica L.)	گزنه دو پایه
۱۵۱	(Urtica urens L.)	گزنه سگی، گزنه
۱۵۲	(Vaccaria pyramidata (Fisch.ex DC.) cullen)	علف صابون گاو، جفجفک
۱۵۳	(Vitis vinifera L.)	انگور
۱۵۴	(Zygophyllum fabago L.bean caper)	قیچ لوبیایی